

Szerkesztői iroda:

Belmagyar-utca végén (Máriaffy-ház), a hová a lap szellemi részét megillető közlemények ezimzendők.

Az „Ellenzék” előfizetési díja:

Egész évre . . . 16 forint. Negyedévre . . . 4 forint.
Félévre . . . 8 forint. Egy hónap . . . 1 ft 50 kr.

Egyes szám ára 5 krajczár.

Megjelenik mindennap, kivéve a vásár- és ünnepnapokat.

Kéziratok nem adatnak vissza.

ELLENZÉK.

POLITIKAI ÉS TÁRSADALMI NAPILAP.

Kiadó-hivatal:

Kolozsvárt, Belközép-utca 33-ik szám.

Egy négyszög czentiméternyi tér ára 4 krajczár. Gyárosok, kereskedők és iparosok árkedvezményben részesülnek.

Reklám sora 1 forint.

Bélyeg-illeték minden hirdetés után 30 kr.

Hivatalos közlemények sora 5 forint.

Nyilttéri czikkek garmond sora után 20 kr. fizetendő.

Politikai egyetmás.

Az adózás tüntetése.

A Bánffy-rendszer alaposan kizsákmányolja a Tisza teremtetten s alatta felbujrázott servilismust az ő czéljaira. Ma-holnap azt fogja követelni hivatól, hogy életük tevékenységének minden egyes mozzanatát felhasználják a Bánffy Dezső államférfiúi genialitása iránt érzett tiszteletük tüntető kifejezésére. Legujabban azt követeli tőlük, hogy az iránta való bizalom okán fizessék ki az adójukat. A követelést Jókai Mór trombitálta ki, a mint az ezredkürtös hirdeti ki a napi parancsot. De ez a dolog rosszul sikerült. Kisült ugyanis, hogy maga Jókai az előző években adóhátralékos volt, tehát nem igen jogosított az adófizetést, mint a kazafiság hőmérőjét felállítani. Kiderült az is, hogy midőn az adózársá felhívó „Szózat” megjelent: Jókai még nem fizette ki — mint írta — az adóját. És az is kivilágott, hogy a koszosus költő nagy adózársi buzgalma dacára, mégis hátrálékos maradt s csak utólagos figyelmeztetés után tett teljesen eleget a modern hazafiság legujabb követelésének. Bizony elhagyta Bánffyt szerenese-csilága, ha ilyen apró dologban is a pehek ekkora sorozatával kell küzdenie.

Kik adóznak?

Jókain kívül főleg a Lipót- és Terézváros arisztokratái siettek demonstálni az adófizetés — hazafiságát. Ezek az urak tudvalevőleg mindig jól számítanak. Nem számítanak rosszul ezuttal sem. Az adófizetésben tanusított buzgóság megszerzi számukra a kormány elismerését, a mi soha sem megvetendő dolog egy lipótvárosi arisztokrata nézve, de szerez egyszersmind 5 százalék hasznót, mert az adózók, ha előre befizetik adójukat, ennyi visszatérítésben részesülnek az adópénztár részéről. Ime a finn de siecle számító hazafisága! De ma ez nyer jutalmazást a hatalom részéről. Meglátjuk majd, hogy ha — a mitől Isten örizzen — Bánffy marad, mint fognak ezek a tulbuzgó adófizetők kitüntetésekben részesülni. Az 1504-iki törvényhozás ugyan kiközösíti a magyar nemesség társadalmából azt, a ki országgyűlésileg meg nem szavazott adót fizet; de Bánffy alatt épen ezeket fogják beiktatni a nemesi rend tagjai közzé. Csak arra vagyunk kíváncsiak, hogy ha a hazafiság a csatamezőkre szólítaná ezeket a modern hazafiakat,

akkor is olyan sietséget tanusítanának-e, mint a milyennel az adófizetésben gyürik le a letűnt idők magyar nemeseit.

A műbizalom.

Bánffy Dezső rendszeréhez hozzátartozik, hogy (a mit nem tett előtte egy kormány sem) a közvélemény támogatásával kendőzi politikáját. De ezuttal nem a legjobban ütött ki a műbizalmi manőver.

Eleinte és ott, a hol az ellenzék vezérberei nem ismerik eléggé az elvek iránt váltalt kötelességeket, mert még valahogy a dolog, de csak hamar jelentkezett és pedig helyen-helyen igen erőteljes alakban jelentkezett a — visszahatás.

Ez nyilatkozott meg legujabban Tordán is abban az ellentüntetésben, mely egyenesen lehetetlenné tette, hogy a torda-aranyosi érdekeltség megmentse Bánffyt előt az ő hűségének és erejének a színezetét. Nó de hát kárpótólják mindazért Bánffyt a brassói magyarok. Ezek az urak miután egymás hajzatát alaposan megtepázták s a magyarság politikai érettségébe vetett hitet ott a nemzetiségi fókuszban éveken át szerencsésen kompromittázták, — rövid időn belül kétszer sürgönyöztek meg Bánffynak az ő tántoríthatlan bizalmukat. De hisz a fegyvertan tanítása szerint a fegyverek közt legjobban beválnak az ismétlő fegyverek. Azok közé tartozik a — revolver is.

Újabb szó-csövek.

Bartha Miklós azt írta nem régen, hogy soha még kormány nem rendelkezett olyan terjedelmes sajtó-apparátussal, mint a jelenlegi. Pedig még nem is tudott a „Csiki Lapok” reorganisatioról. A felhivatalos hírlapirdalomnak ez a Csik-Szeredában pisálkóló mecse a megye hivatalos lapjává lett. Ehez képest tehát jövőre szintén zengeni fogja Bánffy Dezső dicsőségét. És elég ravasz hozzá, hogy ehhez a kétes értékű művelethez a Deák Ferencz nymbuszát kölcsönözze ki. Azt hisszük azonban, hogy még Csikban is reá jönnek az emberek arra, hogy a Deák Ferencz művének még is csak hivebb és hivatottabb interpretatorai Szilágyi Dezső és az Andrássy Gyula fiai, mint a volt balközép emberek idején volt politikussai s köztük Bánffy Dezső. Mert bár újévi beszédében a 30 éves többség kiváló multját emlegette Bánffy ur, azért nem kell ám elfeledni, hogy ő is segített volt Tisza Kálmánnak a Deák műve

megtámadásában. Valószínűleg ebből deriválja a jogot, hogy a II. Deák Ferencz szerepét vindikálja magának.

A deési gyűlés.

Szolnok-Doboka adta az országnak Bánffy Dezsőt. De azért nem lehet azt mondani, hogy ott valami nagy volna a Bánffy-kultusz. Sőt megtörtént, hogy midőn a korábban „Erdély Széchenyijé”-vel nevezett apaságfalusi bölcs Szapáry gróf által főispáni székéből kiakotbolitáltván. mandátumot keresett, a Mustramegye korábban kécsókra hozzájáró nagy Moguljai kereken kijelentették, hogy nem adhatnak neki kerületet és kényszerítették, hogy Szilágy-megyében keresse azt.

Most azonban tüntetni fog Bánffy ur mellett a Mustramegye. Jósika Samu br. a nagy lemondó hívta össze a műbizalmi meetinget azzal a családi tradíciói szempontjából nem minden omen nélkül való jelszóval: „a haza veszélyben van.”

A deési gyűlés van hivatva tehát megmenteni a hazát. Tekintve már most hogy a megye különben jóra való főispánja rég készül székét oda hagyni s az aspiránsok száma felette sok, nincs kétség az iránt, hogy ez az önkéntes mentési munkát sikerülni fog. A siker biztosításának elismeréséért Fejérváry Károlynak lovas szobrot állítanak majd a deési kegyeletházban (ez bizonyára valami Pantheon lesz) Maleterek pedig biztosítják — még pedig a „Magyar Francziánál” — a majdan létesítendő minisérteget.

(M—r)

Politikai hírek.

Az u. n. technikai obstrució kinos zavarba hozta a kormánypártot és ez a zavarodás most sajtószertű dühöngésekben nyer kifejezést. Nem reflectálunk részletesen e dühöngésekre. Hisz rég tul vagyunk azon, hogy a kormánypárt t. sajtó-organumaival a komoly repetitációra alkalmas hangon tárgyalhassunk. Egyet azonban ajánlunk a t. zsurnalisták becses figyelmébe. És ez az, hogy mikor gyerekes csínynek nevezik az ellenzék részéről a Ház jegyzőkönyveihez benyújtott módosításokat, ugyanakkor elfelejtik kritikában részesíteni a kormánypárt eljárását, a mely az ő külső nyilvánulásaiban is van oly gyerekes, mint az ellenzéknek a végső küzdelem adjunctor alkalmazott harcmodora. A jegyzőkönyvhez benyújtott módosítványok tárgyalási rendje ugyanis eddig még mind a következő volt: Egy ellenzéki

képviselő beadta a módosítást. Erre a kormánypárt idegenkedett. Az ellenzék aztán névszerinti szavazást kért. Am erre a kormánypárton kiabálni kezdtek, hogy inkább elfogadják az indítványt. Mikor pedig a házszabályok rendelkezéséhez képest ennek dacára megejtették a névszerinti szavazást, a kormánypárti többség leszavazta az ellenzéki indítványt. Vajjon van-e ebben a szavazásban valamelyes komolyság? Van egy kis adag cynismus s van egy jó adag a büntudat súlyával terhelt egyén lelkiismereti hányódásából, a mely ide-oda csapja az elhatározást.

A vidék mozgalma. A Pol. Ért. jelenti: Mind sürűbben vesz az országos függetlenségi és 48-as párt értesítést az ország minden vidékén tartott népgyűlésekről, melyek a legnagyobb felháborodás hangján tiltakoznak az alkotmány teljes megsemmisítésére törekvő Bánffy-kormány ellen, a legnagyobb lelkesedéssel üdvözik Kossuth Ferenczet s a függetlenségi pártot. Különösen megleghangú üdvözlő-feliratok érkeztek Rába-Szt.-Mihályról, Zsidról és Abonyról, hol Juhász Imre elnöke mellett rendkívüli népes értekezletet tartott az egyesült ellenzék december 29-én. Mint értesülünk, rendkívül sok helyen szándékoznak népgyűlések tartására felhasználni a jövő vasárnapot, hogy ne legyen az országban egy község se, melynek igazi független érzelmű polgársága el ne ítélte légyen Bánffyt és a magát szabadelvűnek nevező pártot s hogy ne legyen egy község sem, mely lelkesedéssel ne buzdítaná Kossuth Ferenczet s pártját a további kitartó küzdelemre.

Apponyi és a románok. A felhivatalos Magyar Távirati Iroda azt a hírt terjesztette, hogy Apponyi egy esetleges fuzió ötletéből a románok képviselőivel tárgyalta s a nemzetiségi kérdés méltányos megoldását kilátásba helyezte. Eltekintve a kérdés érdemi részétől, a legilletékesebb forrásból vett értesítés szerint, Apponyi mostanság e kérdésről senkivel sem beszélt, román politikussal hetek óta nem is találkozott s így az egész közlemény tendenciozus koholmány.

A politikai helyzet.

Budapest, jan. 6.

A politikai köröket ma leginkább az foglalkoztatta, hogy Bánffy, Fejérváry és Lukács miniszterek miért utaztak fel Bécsbe?

Az utazást annak a tanácskozásnak tulajdonítják, melyet Bánffy folytatott Szilágyi Dezsővel, gróf Andrássy Gyulával és Csáky Albin gróffal.

E tanácskozásról azt híresztelik, hogy Bánffy előtt a fentnevezett urak határozottan kijelentették, hogy **ha visszavonul a miniszterelnökségtől, az ellenzéki pártokkal a béke helyrehozható.**

Bánffy egy darabig habozott, de végül

kijelentette, **ha már csakugyan ő az akadály a békés kiegyenlítésnek, úgy tudni fogja kötelességét s lemondását benyújtja a királynak.**

Egy másik verzió szerint Bánffy bécsi utjának oka a következő:

A szabadelvű párt jelentékenyebb tagjai kijelentették, hogy nem hajlandók tovább követni az erőszakosság és törvénytelenég utját. Másfelől tegnapelőtt este Szilágyi, Csáky és Andrássy Gyula felkeresték Bánffyt és előadták a békepontozatokat. Később Bánffy odahívatta Lukács minisztert is. Bánffy a proppozíciókat oly fontosaknak tartotta, hogy elhatározta, hogy jelentést tesz a királynak. Hívei előtt így nyilatkozott:

— **Ha szombat reggelre hazajövök, akkor megbuktam. Ha nem: akkor megy minden tovább.**

A kompromisszumra vonatkozó tárgyalásokról a „Politikai Értesítő” jelenti illetékes értesítés alapján: Különböző közlemények jelentek meg a lapokban, hogy a kormány és az ellenzéki pártok részéről kompromisszum tárgyalások folytak, sőt néhány lap meg is nevez egyeseket az ellenzék vezérférfiai közül. Felvagyunk hatalmazva illetékes személyek részéről annak kijelentésére, hogy mindez ideig **ilyennemű formális tárgyalások egyáltalán nem voltak, az ellenzéki pártok részéről senki ily czélszerű felhatalmazást és megbízást nem kapott**, feltételeket tehát nem is szabhatott; ha történetek eszmecsere, azok teljesen magánjellegűek és semminemű politikai jelentőséggel nem bírnak.

Az ellenzék vezérférfiai elvannak készülve arra az eshetőségre is, hogy egyoldalúan megállapított békefeltételek kerülnek illetékes döntés alá s akkor a kormánypárti taktika az ellenzékre fogja áthárítani akarni az ódiomat annak, hogy az így megállapított békefeltételek el nem fogadásával a békés kibontakozást lehetetlenné teszi. Az ellenzék még eddig nem nyilatkozott s így a döntésnek nem lehet objektuma.

Hogy egyes kiváló más pártbeli, vagy pártkonkivüli politikusok minő föltételeket szabtak és szabnak esetleg a békés kibontakozás elérhetőségére, azt az ellenzéki pártok vezetői, tehát ép azok, a kiken a kérdés megfordul, nem tudják, nem kutatják, azokért tehát nem is felelősek.

A magyar állam végrehajtás alatt.

(A kincstári jogügyszagzatóság felültetése.)

Budapest, jan. 6.

Olschki Leo velenzei műárosnak a Pulszky-féle könyv és művásárlások révén a

Csak a kenyérről, a husról, meg a zabról maradt emléke a két öreg urnak. Hát a többi, a többi . . . A miről a Lili-keringő énekel.

Azt gondoltam mindig, hogy nem volt kegyetlen a Petőfi fátna, hogy jobb is lett egy a poéta végzete. Milyen idegenül járna ma közöttünk ez új világban. Leleke melegségét elbágyasztaná, kioltotta volna a késő öregkor fagyasztó hidege, s ha nem találna betöltve forró lelke fényes álmaí, ha nem volna a mi feldobogtassa elhaló szívét, — úgy élne itt köztünk, mint egy más világ embere, a kit fátna egy idegen bolygóra vetett. Valami borongó emléke lenne örömtől, majd kétségbeeséstől lázas milliókról, véres csatamezőkről, villogó kardokról, egy életért küzdő német szenvedéseiről, szabadságról, egyenlőségről . . .

Szabadságról, egyenlőségről? És ráborulna emlékeire a téli köd bágyadtan, hidegen, sötétben . . .

Dr. Herczegh Béla.

Megbánás.

A tövisék és narancsvirágok szerzőjétől.

— Angol regény. —

Az „Ellenzék” részére fordította: **AMICA.**

IV.

(Folytatás.)

(8)

— Én is úgy voltam vele, mondá Benson ur. E szerencsétlen tévedésnek a következményét óráig képtelen voltam megérteni.

AZ „ELLENZÉK” TÁRCZÁJA.

1899. január 7.

Miért?

*Miért van, hogy ragyogó nap
Lesz a lelkem,
Mihelyt rá egy parányi kis
Öröm lebben?*

*Azért van, mert éjbe borul
Az én lelkem,
Mihelyt rá egy pehelynyi kis
Bánát lebben.*

Jékely Aladár.

Egy mohosodó kis emlék.

Multkoriban egy tárczát közölt valamelyik fővárosi hírlap, a melyben a lassanként kialvó Petőfi-regék egy későn jött meséjét találtam.

Egy utazgató angol hölgy irt le abban valami tengeri utat. Utitársai közt egy elaggott ősz ember Turin felé tartott, s mindenkítől Kossuth Lajos felől kérdézősködött. Megtudta, hogy a kormányzó meghalt s hogy-hogy nem, a tengerben veszett el. Hátrahagyott iratait, ismeretlen nyelven irt verseit tűzbe hányták akarata szerint.

Talán Petőfi lett volna; megvénülve, megöszülve. És eltemeti szépen a lomha szürke oceán.

Tehát Petőfi meghalt itt is. Eltemeti a

futó hír is, s csak rugkapáló, nyihogó versenyparipák tartják napirenden nevét.

Épen akkor kerültem le Duna-Vecsére, a mikor az angol miss, meg a német uraság jóvoltából épen emlegetett volt a póta nesz. Összenéztem a kis falut itt-ott, láttam s valamit emlékeiből.

Vecsén egy időben otthon volt Petőfi; szabadszállási anyagi vesztésegei után ott húzódott meg az öreg Petrovics 1840-ben. Katonáskodása, majd pozsonyi, pápai és győri nélkülözései után 1841-ben került Petőfi először állandó tartózkodásra Vecsére, a hol szülei a falu kocsmáját és a mészárszéket bérelték és nagyon szegényesen éltek. Sokáig azonban nem hagyta pihenni nyughatatlan lelke. Atyja mesterségére erőltette, anyja pedig tovább tanulását sürgette. Petőfi aztán újra kezébe vette a vándorbotot. Csak 1844-ben került ismét hosszabb időre haza, a mikor a színészkedéssel felhagyott már s Vahot Imre mellett biztos állása lett a Pesti Divaltápnál.

Ma is megvan Vecsén az a kis ház, a hova Petőfi hazajárt szüleihez, s a melyről oly kedves, meghatóan énekel. Ismeri azt a verset minden kabátos ember. És épen áll a régi mészáros üzet is, a hol ötven év előtt az öreg Petrovics dolgozgatott. Csak a moha lett vastagabb a háztetőn, máskülönbem nem változott azon semmi. És bizony nem nagy kegyeletheu áll az a kis lak ott a nagy Duna mellett. Az ember ugy gondolja el, hogy egyszerű földmivelők tovább élnek benne az istenadta nép kedves époszi életét, s hogy egy tenyérnyi emléket fog találni valamelyik

falán, mely elmeséli, hogy idejárt valamikor meleg szeretettel egy emberünk, a ki megmutatta, hogy az egyszerű kunyhó ép annyi, mint a palota, a ki a nagy világba röpített ki a kis kunyhóból a gyalog poroszkaló szegény emberek közül, feltűnt a magasba s megkereste, megtalálta, megtalálva közénk hozta és itt tartotta a sokat keresett nemzeti geniusszt.

Pedig dehogy ezt beszéli az a kis tábla ott a ház falán. Lekopott betűiből még meglátszik valamennyire a „szeszőfőző” czége, a mit valamikor egy kisüsten főző atyafi szegezett oda, s aztán otthagyt a gabonaszennál kegyeletheu a szeszőfőző iránt. Közbe aztán nagyobb romantika okából, aljas lebujt is csináltak a dunaparti kis házból.

Egy-két elvénült atyafi még visszaemlékezik az öreg Petrovicsra és a költőre, aki nagy örömmel kereste fel vecsei látogatásai alkalmával fiatal ismerőseit. Igen szerette Bernolákot, az iskola rektorát, aki vecsei tartózkodása alatt gyakran rendezett mulattatására vidám összejöveteleket. Szívesen járt át az öreg ur szomszédjához, Nagy Pál jómodu gazdához; ennek leánya volt az akkor még alig tizenhat éves Zsuzsika, a kiről nem egy kedves verset irt Petőfi Vecsén.

Nagy Pál uram különben eredeti ember lehetett a maga nemében.

Jó módu ember volt; egész bátran gazdag embernek mondhatta magát. A vecsei református templom orgonája mellett ma is ott diszlik a Nagy Pál neve örökemlékezettil arra, hogy ezer forintot adott a tizenegy változatos nagy orgonára; minden jókedvű

adakozó között legelől és legvastagabb betűkkel áll a Nagy Pál neve. Jó szíve mellett is, vagy talán épen ezért, a gazdasági elvei meglehetősen egyszerűek voltak. A pénzt olyképen forgatta az öreg Nagy Pál, hogy nagy ponyvákba kihordatta udvarára az élére rakott ezüst huszasokat, s hogy a rozsdá és a penész meg ne egye, béréseivel megforgattatta alkalmas magtári lapátokkal.

Ennek a kisebbszerű nábobnak volt leánya a többször emlegetett Zsuzsika. A Zsuzsikáról irt költemények megmaradtak; csak gyöngéd érzelmei veszték el a költőnek Nagy Zsuzsika iránt. A szépségéről akkor híres leány, Balla István tanítóképlán felesége lett, később, a ki — kálomista szólás szerint — kis pap maradt mindvégig, még igen nagy korában is. Így végződött a Petőfi-vel alig megkezdett regény.

Szerettem volna valamit bővebben megtudni a poétáról, de a két öreg, a kivel összehozott a véletlen, ugy elmerült a mult emlékeibe, hogy azok között alig jutott valami a Petőfi emlékeinek. Elmesélték egymásnak, hogy milyen arányos élet volt a régi világban. Egy mérő buza egy ezüst forint volt, egy mérő zab 30 garas; 4 garas egy font marhabus, 2 garas a birkahus. Kedves, öreg atyafiak! Milyen jó is volt az a régi világ, milyen jó volt az ifjúság. Megtudtam azt is, hogy 8 garas volt Pestre szállítva a legnagyobb kenyér, s még akkor is nagyon megváltogtatták. Ha azt mondta rá a német: „schwarz“, a magyar paraszt mindjárt hozzátette: no már *vaczog* a foga, már nem kell a nimetnek.

magyar állam ellen Milanóban foganatosított második foglalása nem csekély feltűnést keltett annál is inkább, mert Wlassic miniszter töves információ alapján az ügy végleges befejezéséről értesítette a képviselőház utján az országot.

Az ügy azonban, mint az alábbiakból is kitetszik, nemcsak, hogy nincs befejezve, de mind esunyább körvonalakban jelentkezik és most már csakugyan itt volna az ideje, hogy ez a herceze-hureza kielégítő megoldást nyerjen.

Egy egyszerű, de tisztességes kereskedőhöz se engedné magát egy meghurezoltatni, mint ahogy ezt a magyar állam tekintélyével szemben megengedték az intéző közők s különösen az állami javak igazgatósága, a mely, hogy milyen könnyelműen s mennyi jogi prudencia nélkül járt el, mikor egyezsre lépett és 16,000 frankot dobott ki egy nemesak meg nem értett, *de nem is látott meghaladás* alapján, azt az olasz bíróságok fogják legközelebb itéletileg konstatálni.

Néhány nappal ezelőtt, mikor ennek a meghatalmazásnak alkalmatlan módját kimutattuk s a magyar államnak okozott szegénysről részletes tudósítást közöltünk, dr. Mandl Sándor budapesti ügyvéd Olschki Leo leveleire hivatkozott, melyekben szinte Olschki a kötött egyezséget *„utólag jóváhagyta.”* Erre vonatkozólag ma vettük Olschki Leo sajátkezőleg irt nyilatkozatát, melyet az ügy megvilágítására alább egész terjedelemben közöndünk s amelyet nem ajánlhatunk eléggé a kultuszminiszterium, a jogügyigazgatóság s különösen az *ügyvédi kamara* figyelmébe. Ime:

Nyilatkozat.

Ép most olvasom a magyar lapokban dr. Mandl Sándor ur nyilatkozatát s bár nem tartom a sajtót annak a forumnak, amely előtt jogi kérdések megoldást nyerhetnének, kötelességemnek ismerem, hogy azt a nyilatkozatot helyreigazítsam.

Múlt év november 15-én ajánlott express levélben Mandl Sándor urnak *ultimátum* formájában a *leghatározottabban körülírtam azokat föltételeket*, amelyek mellett hajlandó vagyok egyezséget kötni, s kategorikusan kijelentettem, hogy *ezzhőlegis jóátányit sem engedek*. November 18-án kaptam dr. Mandl sürgönyét, amelyben tudatja, hogy nehéz hét órási küzdelem után egy jogerős, felelőzetetlen bírói egyezséget kötött. Abban a hitben, hogy jogi képviselőm strikte utasításainhoz tartotta magát, a *milánói zárt feloldottam*. November 20-án Mandl ur egy darab papírra vetett, futólagos fordítását küldötte meg a kötött egyezségnek egy *8 oldalas kvárt-nagyságu levél* kíséretében, a melyben a legrezszelebbeben eseteli a *kiállított küzdelmet*, az ezzel járó *szellemi és testi fáradsalmakat* s az ellenfél által is felmagasztalt *ügyességét*.

Egy november 22-én kelt levélben udvariasan megköszöntem fáradoimat, de figyelmeztettem egyszersmind, hogy *az én ultimátumom legfőbb pontozatait nem látom teljesítve* s épen azért erre vonatkozólag kötelező nyilatkozatot várok. November 23-án kaptam erre minden kísérő levél nélkül az osztrák-magyar banknak nevére kiállított s tizennyegyszer (!) líráról szóló utalványát és a rákövetkező napon dr. Mandel Sándor ur egy levelét, melyben megírja, hogy kétezer lírát, mint szerény honoráriumot a maga számára visszatartott.

Az egyezségről máig tehát több, mint hat hét lefolyása után sem nyertem autentikus értesítést, jöllehet ugy a közoktatásügyi miniszter urnak a képviselőházban tett nyilatkozata, mint az összes tények ellenkezik a nekem küldött fordítással.

Ezek szerint Mandl Sándor dr. ur az államtól kárterítésül 16,000 lírát és 300 frt bélyegköltséget kapott légyen, továbbá a hiányzó könyvek értékének megtérítését, ami Kammerer kormánybiztos ur annak idejében tett kijelentési szerint 927 lírára rug.

Most elég világosan látom, hogy mit kellett volna tennem. Bővebb tudósítás után innom kellett volna Indiába, mielőtt magát, mint Jesmond Dene urnőjét hivatalosan beigtattam.

Ez jobb lett volna, — mondám gépiesen. És majd teljesen bizonyos róla, hogy nincs tévedés? tévém utánna.

— Nincsen, sokkal inkább hitelesíve van minden. Ez alkalommal nincs tévedés. Én — én nem tudom kifejezni, hogy mennyire busokl, mennyire hibáztatom magamat; de a Pál házasságáról soha sem volt szó, ő nem említette azt és ugy látszik, hogy az ezredben a saját barátai között keveset tudtak arról.

Gordon kisasszony, kegyed jól bírja a csapást.

Mindazon által bármily bátran viseltem a lesújtó hírt, az borzasztó csapás volt reám. Szeretöm arczának az édes emlékét egy időre elűzte tölem. De lassan vissza kezdett az témi és szívemet ismét elfoglalta. Az első gondolat, a mi világosan a legkelme öltött, az volt, hogy ha Nellő igazán szeret, sorsának ez a változása nem fog reá hatni és míg az ő szerelmét birom, addig e földön semmi sem bántath engem.

Fokozatosan a remény vissza látszott témi a szívembe, a szín az arczomba, a világos gondolat az agyamba. Ekkor reálizáltam, hogy nem vagyok többé Jesmond Dene urnője és hogy azt a kuzinom kis fiának át kell adnom.

Mosoly és könnyek között vallom meg, hogy e szavak „A kuzinom kis fia” ugy meg lágyították és felmelegítették szívemet a gyermek iránt, a hogy semmi egyéb sem tette volna és a csapást félig megfosztotta a keserűségtől. A Kuzinom kis fia — annak a vidám arczu szép ifjunak a gyermeke, a ki növendék leány koromban oly jó volt

Miután ez a kinos ügy az én kívánságom és várakozásom ellenére a nyilvánosság elé került, kiegészitem most már a lapok közleményeit azzal, hogy nemesak a kilátásba helyezett második foglalást eszközölhettem, hanem a néhány nap előtt Florenzbe érkezett s a **magyar állam tulajdonát képező könyvekre is foganatosítottam a bírói zárt.**

Hogy Mandl Sándor urnak volt-e joga a neki adott meghatalmazás alapján nevében egy intencziommal homlokegyenest ellenkező egyezséget kötni, azt a bíróság fogja eldönteni; én nem hatalmaztam föl reá s ezennel kijelentem, hogy az ügyvéd ur egészen önbizalmulag inkább a saját, mint ügyfele érdekében járt el. Minden elfogulatlan ember bírálataira bizom eljárásának korrektisége fölött az ítélkezést.

Velenceze, 1899. jan. 2-án,

Olschki S. Leo.

Bartha Miklós székfoglalója.

Budapest jan. 6.

A Petőfi-társaság évi nagyülései mindig irodalmi eseményszámba szoktak menni. Az idei nagyülésnek, mely ma délelőtt folyt le az Akadémia disztermében, különös érdekeséget nyújtott az, hogy ez alkalommal tartotta székfoglalóját Bátha Miklós, a fényes tolu publiczista, a ki nálunk páratlan mértékben egyesíti a hírlapíró és a szépiró erényeit. A Petőfi-társaság a magyar prózaisáirnak egyik mesterét tisztelte meg Bartha Miklósban akkor, a mikor — mint tisztán irodalmi társaság — tagjai közé választotta.

A fényes diszterem zsufolóság megtelt előkelő, felelészben hölgyekből álló közönséggel. Mikor Bartha Miklós a felolvasó-asztalhoz lépett, perczekig tartó taps és éljenzés zúgott fel. Megújult az óvázió, a mikor székfoglalóját — a mit lapunk más helyén egész terjedelmében közlünk — bevégezte. De az igazán szép tárgyszerozat többi pontjai is hálás közönségre találtak: minben egyes felolvasót elhalmazott apublikum a tetszés jeleivel.

Bartók Lajos a társaság alelnöke 10 órákor nyitotta meg a gyűlést, sajnálattal jelentvén, hogy a társaság elnöke, Jókai Mór, egészségi okokból nem jelenhetvén meg, ő neki kell helyettesíteni az elnöki székben. Felkéri a titkárt, hogy az elmúlt évről szóló jelentést olvassa fel. A jelentést a múlt év történetéről számol be s mikor végül a Bartha Miklós megválasztásáról emlékeztet meg, az Akadémia disztermét zsufolva megtöltö a közönség lelkes éljenzésben tört ki.

Bartók Lajos elnök felkérte Bartha Miklóst, a Petőfi-társaság legutóbb megválasztott tagját, hogy tartsa meg a székfoglaló-felolvasását. A mikor Bartha Miklós a felolvasó-asztalhoz lépett, a közönség riadó éljennel és tapsokkal üdvözölte e helyen régi ismerőst. A „Nemzeti irány” czimű felolvasását, a melyt a mai lapunkban közlünk, a közönség tüntető éljenzéssel és tappsal jutalmazta.

Gróf Zichy Géza következett ezután Lámpaláz czimű humoros felolvasásával.

A mint a tetszésjáz lecsillapodott, Ábrányi Emil olvasta fel a vándor czimű költeményét.

Zugó éljenzéssel fogadta a közönség Ábrányi Emil gyönyörű versét, majd várakozással teljesen fordult Bárony István felé. Költemény prózában volt a czime annak a megragadó hangulatképnek, a mit Bárony felolvasott: az ősi kikiricsekről van benne szó.

A gyűlés után ebéd volt.

Az első toasztot a társaság alelnöke Bartók Lajos mondotta az elnökre, Jókai Mórra és az uj tagra, Bartha Miklósrá. Sajnálja, hogy nincs jelen az, a ki mindannyiunk büszkesége, az, a ki piramist emelt munkából, a mely piramisnak minden téglája elég volna arra, hogy minden más irónak emlé-

hozzám, a ki megcsókolt és azt ígérte, hogy feleségül vesz, midőn kívánságát, hogy a világot lássa, kielégítette és vissza tért. Ő másral lépett házasságra és helyet kell adnom az ő gyermekeinek, Jesmond Dene törvényes örökösének. De szívem meghalt kuzinom emlékéért felmelegedett iránta.

— Kegyed emlékezni fog, folytatá Benson ur, hogy az atya és fia között nem volt jó viszony.

Sir Vilmosnak a pénz gyűjtés volt a szenvedélye; Pál örömet találtá annak az elköltésében. Az atya fősvénysége gyűlöletessé tette az otthont a fia előtt.

Heves veszekedés volt köztük mielőtt elváltak és a köztük váltott levelek hangjából áll képezem, hogy többé soha sem voltak barátságos lábon. A Sir Vilmos haragja oly mély gyökeret vert, hogy egy ideig a zsebpénzt megtagadta tőle; később ő engesztelődött; de azon időre az ifju szíve keményedett meg. Tudom, hogy Sir Vilmos többször irt neki a házasság tárgyáról, figyelmeztette, hogy nagyon ügyveljen magára, nehogy azt a boldonságot kövesse el, hogy ott szerelmes legyen és nehogy haza jövele előtt megnősüljön, a mikor egy gazdag leánnyal kell házasságra lépni. Az atya előtt legelső dolog volt a pénz. Ő mindent elmondott nekem ezen levelekről. És azt tette utána, hogy soha sem kapott választ azokra. Ez a magyarázata — jegyzi meg Benson ur, hogy az ifju miért hallgatott a házasságról. Kétségtelen, hogy ő azt hitte, hogy az atya tudomást vesz arról, kitagadja és egy fillér nélkül hagyja, mert olyan szegény leányt tett feleségévé, kinek a szép arczán kívül nem volt más hozomány.

— Ki volt ez? — kérdém.

— Fairfax Gabriellának hívták, volt a válasz és mint a gyermekek guvernántja és Esmond őrnagy családjának lakott, a mi nagyon szokatlan dolog Indiában, de az Esmond

két megörökitse. Őt az egész világ dicsőíti, jobban talán, mint mi magyarok. Talán a nemzeti erőnek jele az, hogy megengedjük magunknak azt a fényűzést, hogy nem méltányoljuk őt akként, miként azt a külföld teszi. A politika ragadta el most tőlünk őt, meghílt, mikor adót fizetett. De a politikától jött közénk az a másik, a kit szintén mi ünneplünk: Bartha Miklós. E kettőre üríti poharát. (Éljenzés.)

Vértesi Arnold, mint legöregebb, a legfiatalabbakra: Bartha Miklósrá, Gárdonyi Gézára és Makai Emilre emeli poharát.

Bartha Miklós elmondja, hogy most, a mikor a Petőfi-társaság maga közé emelte, kötelessége életrajzi adatokat adni. Ilyen az, hogy valamikor nagyon jól tudott aludni. Egy izben az égő házból vitték ki, a nélkül, hogy felébredt volna. De egy pár év óta nem tud aludni. Az orvos mindent megpróbált, hogy segítsen rajta. Végre felfedezte, hogy a könyvszekrényen levő könyv az oka. Ezt a könyvet este magyar embernek nem szabad olvasni, mert a vérkeringése lávafolyammá változik. De oda kellene adni minden haldokló magyarnak, hogy uj életre serkenjen. Ez a könyv, a kuruczdalok. Élteti: Endrődi Sándort.

Bartók Lajos Zichy Gézát, Zichy a társaság tisztikarát élteti. Makai Emil a társaság felvirágzására üríti poharát. Rákosi Viktor felemlíti, hogy Petőfi Sándor halálának 50 évfordulója ebben az évben lesz, a mit a társaság meg fog ünnepelni.

Különösen szép szavakat közönti fel Jakab Ödön Bartha Miklóst. Azt mondják, ugymond, hogy Bartha inkább politikus, mint író. De ha ő semmi szépirodalmi munkát nem irt volna, csak politikai czikkeit, akkor is az igazságnak törhetetlen keresése, a magyar fajhoz való ragaszkodása, a föld népe iránti mély érzése, bizonyítja, hogy őt az Isten a politikai pályához többel ruházta fel, mint politikai tudattal és ez az idealizmus, a mit belőle meg a mostani viszonyok sem tudtak kiölni. Ebben a körben tanulhatunk tőle a nemzeti szellemhez való tántoríthatlan ragaszkodást és ezért szívből üdvözl Bartha Miklóst. (Éljenzés.)

Nemzeti irány.

— Bartha Miklós székfoglalója a Petőfi-társaságban. —

Azt a nagy kitüntetést, hogy a Petőfi-társaság rendes tagjává választott, hírlapírói munkásságomnak köszönhetem. Mert én az irodalmat, abban a magas értelemben, hogy munkám fennmaradjon, akár a könyvrajstromokban, akár a nemzet lelkében, nem műveltem soha. Én csak a nap szükségének élek. Nem azért járom az erdőt, hogy rejtelmes zugásában föltaláljam a háborgó indulatok összhangját és a mezőre sem azért megyek, hogy virággal ékesítsem a szívnék egy-egy elhaló dalát; hanem járom az erdőt, hogy tűzrevalót hordjak a közélet kohójába és járom a mezőt, felszántani a talajt és kapálgatni a sorvadó plántákat.

Erdemes-e az ilyen munka arra, hogy azok közé emeltessem, kik nem a hétköznapi kielégítésnek fázadoznak, hanem időhöz nem kötött nagy közművelődési szükségeket elégitenek ki? — ezt a kérdést a Társaság tagválasztó gyűlése a napszámos javára döntötte el és én nem kutatom, hogy ebben a döntésben mily csekély része van a megérdemelt közjutalomnak és mily nagy része van a személyes rokonszenv jóindulatú elnézésének, de mivel, mint hírlapíró jutottam a kitüntetéshez, emnélfogva e pillanatban is csak hírlapírói megjegyzésekre kérek engedélyt.

gyermekek erősek és egészségesek voltak és a szülők nem akartak tőlük megválni. Brownlow ezredes azt mondta nekem, hogy a guvernánt nagyon szép és jó leány volt és tehetséges és tisztességes angol családból való volt. Természetes, hogy nem volt vagyon és semmi kilátása, hogy valaha vagyon legyen. Jesmond Pál szerelmes lett bele és feleségül vette.

A házasságról Esmond őrnagyon és annak a feleségén kívül senki sem tudott. Pál nem merte azt másokkal tudatni, ne hogy az atyja meghallja. Még a legbensőbb barátainak sem beszélt róla soha; de Esmond őrnagynak megmondta, hogy midőn Angliába vissza tér, a feleségét egyenesen Jesmond Denebe viszi és bízik annak a szép arczában és kedves szelid modorában, hogy számára az atyja bocsanatát meg fogja nyerni. — Gordon kisasszony, a Pál vidám hangját szinte hallom a képzeletemben, amint azt mondta: „Midőn az atyám meglátja őtet, megbocsát.” Szegény Pál, ő mindig a legjobbat reményelt!

Én tudtam azt az én vidám arczu szép kuzinomról! Benson ur folytatta —

— A Neilgherry hegyeken egy csinos kis házat bérelt a feleségének és két évig ott élték nagyon boldogon és senki sem gyanította a Pál titkát. Egy fiok született ottan; és Jesmond Pál, aki a fia születésének a fontosságát tudta, minden elővigyázatot megtett, hogy helyesen legyen az anyakönyvbe beírva és a hiteles másolatot magánál tartotta arról. A gyermeket egy ott lakó segéd lelkész keresztelte meg, aki viszont megígérte, hogy titkukat hűségesen megőrzi. Pál még egy másik elővigyázatot is tett, a mi egy olyan gondoltan ifjunál, a milyen ő volt, feltűnő gondosságnak látszik.

(Folytatása következik.)

Megjegyzéseimben kerülöm a vádat és óvakodom a tanáctól, mert sem kellemetlen nem akarok lenni, sem hivatlan.

Némely igazság fölfakad a szívből és megsűrűdik az elmén. Az ember tovább adja abban a reményben, hogy itt-ott csírárt hajt. Ennyi az én igényem, mikor erről a helyről is azt óhajtom, hogy szépirodalmunk csak magyar legyen.

Mi nem tehetünk arról, hogy magyarok vagyunk. Bánkódni kár is volna ezért, mert fajtulajdonságaink nélkül sok nemes alkaterész hiányoznék az emberiség háztartásából. De annak, hogy magyarok vagyunk, törvényei vannak, melyek minket életre-halálra köteleznek. Az egyén átalakulhat rövid élete folyamán is; cserélhet hazát, cserélhet nyelvet, cserélhet érzelmeket. De a nemzet csak halálának árán cserélheti ki országát, nyelvét, érzelmenvilágát. A longobárdból olasz, a normannból angol, a kunból magyar csak azáltal lett, hogy a longobárd, a normann, a kun meghalt.

Meghalni azonban a magyar nemzet nem akar.

Mivel pedig magyarok vagyunk: ennél fogva magyarul beszélünk, magyarul írunk, magyarul gondolkozunk és magyarul érzünk. Ez nem csak jog, de kötelesség is. Ugy vagyunk vele, mint a levegővel. Mivel általa érzünk: jogunk van hozzá, mivel meghalunk nélküle: kötelességünk felhasználni a benne rejlő életért.

A sas fészket rak a szírtre a nélkül, hogy engedélyt kérne az építkezési hatóságtól. Mindenki természetesen fogja tartani a sas eljárását. Miért? Azért, mivel életfeltételei szerint cselekedett. Mi is az életfeltételnek teszünk eleget, mikor egész mértékben fenntartjuk nemzeti egyéniségünket.

A nemzeti egyéniségnek gerince a hazaföld és annak minden hagyománya; izomzata a jogrend és annak minden intézménye; vérkeringése a politika; lelke az irodalom; bája a művészet. Egy nagy és halhatatlan organizmus ez, mely mint minden szervezet, csak önmagából fejlődhetik egészségesen, saját belső erőinek érvényesülése által.

Az idegen hatások csak annyiban értékesek, a mennyiben a szervezet által feldolgozhatók. Még a jó is rossz, ha idegen és át nem alakul a nemzeti egyéniség vegyműhelyében.

Ott hol a könyvés boltok és a színházak idegen írók termékeivel vannak elárasztva, betegség rágódik a nemzet szellemi életén. A ki mások agyával gondolkozik: csak utánoz. Az utánzás pedig majom-ösztön. A mely nemzet más nemzetek munkájával elégit ki lelki szükségét — elődli. Már pedig az elődlik, ugy az állat, mint a növényvilágban csak alsóbb rendű szervezetek.

Minden nemzet annyit ér, a mennyit saját erejéből termelni képes. A mit kívülről aggat magára, annak nemzeti ereje nincs. Ha nem így volna: a nyelvmesterek volna a nemzeti civilizáció legfontosabb tényezői. Minket nem az tesz magyarrá, a miben más nemzetekhez hasonlítunk, hanem az, a miben tőlük különbözünk. A paripában sem az az értékes vonás, hogy hasonlít a szamárhoz, hanem az, hogy különbözik tőle.

Nem kínai falról beszélék, mert a teljes elzárkózás éppen olyan nemzeti halál, mint a beolvadás egy más nemzet gondolatvilágába. Én csak azt a kerítést tartom megővendőnek, mely a szomszédságtól elválaszt s a tulajdon jognak tiszteletet szerez. Igenis, legyen a művelődés minden ága az emberiség közkincese; de óhajtanám, hogy még a bibliának is legyen nálunk magyar zamata. Azt pedig egyenesen kívánom, hogy a fekete rigó ne tűzzön szárnyába pávatollat, mert akkor nem tud repülni és a magyar író ne igyekezzék a közönséget azzal a morzsával táplálni, mely a Zola asztaláról a szemétdombra került, mert ettől éhesen marad az olvasó.

Valódi erő, hódító és ellenálló képességgel, csak abban a nemzetben lakik, a melynek fölfogása, érzelme, gondolkozási módja és izlése egységes. Ez az egység nemcsak megtűr, de feltételez is fokozati különbségeket az egyének műveltségi állapotához képest, de áthidalhatatlan választalakat nem tűr meg. Ezt az egységet a hagyományok, a szenvedések, a dicsőségek, a viszonyok, az intézmények és kiválképpen a nyelv közössége hozta létre. Mikor az irodalom ezt az egységet ápolja: akkor fokozza a nemzet hódító és ellenálló képességét.

De ápolni ezt az egységet csak ugy lehet, ha a szellem munkája minden réteget áthat és minden rétegen nyomot hágy, miként a diluvium a föld kérgén. A nép rétegein azonban nem hagy nyomot az idegen befolyás alatt létrejött munka, mert azt a néplélek nem érti meg. Mély és állandó hatások elérésére pusztán a nyelv nem elegendő. Mert az ember nemesak a fülével hall és nemesak a szemével lát. A mit nem értünk: visszapattan rólunk, mint a falrahányt borsó. A mit nem érzünk, elsuhan mellettünk

a muló álomnak szárnyain. Vízütkrön szánt barázdát az olyan író, kinek betűsorain nem dereng nemzeti hangulat. A gyorsan tűnő barázdával szétfoszlik a hatás is.

Igaz; lesznek a kik megértik. De mi az eredmény? Mogoszlás azok között, kik az idegen hatásokat is befogadni tudják és azon öserejű tömeg között, mely csak önmagáért és önmagának él. Ez pedig a nemzet lelki egységének felbontása. Megzavarása annak az évezredes alakulásnak, mely létrehozta a közös jellemvonásokat.

Miként a béreczeknek és rónáknak: ugy van florája a nemzet érzelmenvilágának is. A mi nem odavál, az vagy mesterséges plánta, vagy gyom. Ennek a faunának természetes képét rontja meg, a ki idegen plántákat vesz kultúra alá.

Az idegen szellemet befogadhatja a művelt osztály, de e nép nem képes azt befogadni. Ekként megszakad a gondolategység láncolata a nemzet életében. A vágyak, kötelességek és hajlandóságok között ür keletkezik, mely minél nagyobb, annál véresebb. Más érzelmek, mas törekvések, más célok töltik be az egyik réteg kebelét, mint a másikat. Minél jobban távolodnak, annál kevésbé értik meg egymást. Teljes összeolvadás helyett — mely nemzeti erőforrás, külön kultúregyekdeké domborodik — mely pedig nemzeti erőhanyatlás.

Megjegyzéseim nemesak a fordításokat érintik, melyeknek szertelen mennyisége egyenesen elijesztő s melyek minden válogatás nélkül zuditják a világversenyt a szegény magyar író nyakába, hanem érintik azon eredeti műveket is, melyeknek sem tárgyában, sem irányában nincs magyar. Nemzeti irodalomnak csak az neveshető, mely a nemzeti szokásnak, erkölcsnek és törekvésnek bányáiból merit nyers éreket s azokat a közizlésnek formái szerint esziszolja ékszerré.

Csak ugy egészséges az irodalom, ha kezében tartja a nemzeti művelődés sorsát. Részben tartalmat s egészen irányt civilizációnak az irodalom ad. De a művelődés csak akkor nyugszik helyes és természetes alapon, ha a gyökere és dombja a népélet talajában és levegőjében nyert táplálékot és fejlődést. Ezt csak ugy érzük el, ya az irodalom, mint művelődési irányít, tövérről-hegyére magyar. Magyar nemesak nyelvben, de egész művtáiban. Ha minden vérséjtte, minden anyagparánya és egész szellemi lefolyama tiszta magyar.

A kölesönözés káros, mert az idegen befolyás szabálytalanságot okoz a gondolkodás rendjében. Idegen hatások alatt minden fejlődés ingadozó és minden haladás egyenetlen. Mert a képességek bizonyos ágai vérbősséggel árasztatnak el, míg a többiek elsorvadnak a renyheségben.

A szépirodalom ábrándvilág képeit rajzolja elénk; a nemzeti érzés a hajdankornak hagyományos képeiből alakul. Az egyik képsorozatnak nem szabad megzavarni a másikat, de ha a szépirodalom nincs összhangban a nemzeti érzülettel, akkor felbomlik az egyensúly az ábrándvilág képei és a hagyományok képei között s ezzel együtt felbomlik a nemzeti lélek egyensulya is.

A valódi irodalom arra törekszik, hogy benne minden olvasója otthon érezze magát. Nehányozzék belőle az a kedves jólét, melyet a tűzhely melege ad. Találkozzék az olvasó a könyvben ismerős alakokkal s hallja meg az író ütérvérésében saját szívének dobogását.

Ezt a czélt csak azok azók érik el, kik nem merítgetnek lusta kényeskekessel idegen vízekből, hogy azzal kikenjék-fenjek szellemüket, hanem a kik egész valójukat beledobják a nemzeti érzelmek tengerébe s lágy habjában megtisztulnak az idegen befolyás nyúgeitől.

Dalaink színes sokasága bizonyít a mellett, hogy a költészetnek termékenyebb talaja nincs a mi földünkénl. De ha minden dalunkat elsőpórné egy nem képzelhető vihar — és együtt a népköltéssel megsemmisülne egész irodalmunk s a drága romhalomból nem maradna fenn egyéb, mint annak a világsejnek a kötete, kinek nevéből nemesi címert alkotott magának a Társaság: akkor is, miként Cuvier egy gerincesigolyából az őslényt, e kötetből meg lehetne konstruálni a magyar nemzet egyéniségét, fajbeli előkelőségét, százasod szenvedéseit, költői hajlamait, szellemi képességeit és nemes szokásait. Miért? Mivel e nagy költő gondolatai, vágyai, keservei, szenvedélyei és tehetségei tökéletes összhangban voltak a nemzeti lélekkel. Legyen ő a miniatúr versben és prózában, ha hívek akarunk lenni e Társaság nemesi czimerehez!

MINDENFÉLE.

Kolozsvár, január 7.

— **Vizkereszt ünnepe.** A r. kath. hitfelekezetűeknek tegnap igen szép ünnepük volt. A vizkereszt, melyet tegnap ünnepeltek azzal a bibliai jelentőséggel bir, hogy az Úr

a maga fiát vezérlő csillag képében elküldte a pogányokhoz. Ennek jelképezése az, hogy a r. kath. egyházak szolgái szentelt vízzel és kereszttel megjelennek a hívők házaiban és ott a kereszténység üdvét hirdetik. Tegnep ez ünnep alkalmából a r. kath. templomokban ünnepi istentiszteleteket tartottak. A plébánia templomban *Biró Béla* apátplébános mondotta a misét nagy segédlettel. A kegyesrendiek templomában *dr. Vínese József* tanár misézett nagy segédlet mellett. Mise alatt a főgymn. ifjúsági dalárda énekelt válogatott énekeket igen szépen és nagy precizitással.

— **Bánffy Dezső párbaja** alkalmából a kolozsvári szabadelvű párt, illetőleg az a helyett és annak nevében korlátlan hatalommal eljáró nagy Mongulok szükségének találak „nyilatkozni”. Korábban nem igen volt eset arra, hogy a nemes kompánia ilyen alkalmakkor szerepelni kívánjon, most azonban rövid időn belül másodsorú sürgönyöznek Bánffynak, a mi bizonyára azért történik, mert a dobokai böles valamennyi elődénél hívebben szolgálja a reá bízott érdekeket, nem pedig azért, mert a „hívek” érdemei még *csemeléikben* ts először nála találak melegebb méltánylásra. A legujabb sürgönyben arra a megfontolatlan nyilatkozatra ragadja magát a telegrafáló pártelnök ur, hogy elismeréssel áll meg a népszereplők előtt, a ki „*oly lovaiyas készséggel* (sic!) *fegyverrel* *el helyt áll az igazságért.*” És e kifejezés, egyebektől eltekintve, a büntető törvénykönyv 174 §-a szempontjából is provokálja a kritikát. Mint halljuk a dolog ezen ága nem is marad annyiban, mert a helybeli ügyvédi kar egy tagja a miatt fenytő feljelentést tett a büntető bíróságnál. Részünkről figyelemmel ktsérjük e feljelentés további sorsát. Itt csupán arra utalunk, hogy mégis csak furesa valami az a pártzenvedély, a mely a legválságosabb szituációban sem akibontakozás útjait egyengeti, hanem a parlamenti küzdelemnek a vivő-termekbe leendő áthelyezését segíti elő.

— **Wlassits miniszter figyelmébe.** A bpesti egyetemi ifjúsága körében mozgalom indult meg az iránt az esetben, ha a január elejével beállott törvényen kívüli állapot még márcziusban, az ujonczállítás törvényeszerű határidejében is tartani fog — nem fognak a sorozáson megjelenni. Erről ismételtelen beszélgetések folytak az egyetemi körben, a mi tudomására jutott Wlassits miniszternek, aki — mint írják — megfenyegette e miatt a kör vezetőségét, azt mondva, hogy az alapszabályoktól eltérő működés czimén bezárattja a kört. Nem akarunk e kérdéshez hozzászólni, de ez alkalmából konstatáljuk, hogy Wlassits miniszter tehát szigorú óre kíván lenni az egyes egyesületek alapszabályoszerű hatáskörének és kellő erélylyel fekezi meg az azon tullepöket. Ez bátorit aztán arra, hogy egy ebből a szempontból felette érdekes esetet ajánlunk a figyelmébe. Arról van ugyanis szó, hogy — mint a „Magyar Polgár”-ban olvastuk — a kovászai választó kerülethez tartozó felső orbai járáskör tanító egyesülete táviratilag gratulált Sándor József urnak, a kerület képviselőjének közelebbi képviselőházi beszédéhez. Tudunkkal a tanító testületek alapszabályai ép ugy nem engedik meg a politizálást, mint a bpesti egyetemi köréi. Már pedig a mai viszonyok között nyilvánvalóan politizál az, a ki egy politikai képviselőházi beszédét nyilvános kritika tárgyává teszi s tüntető elismerésével honorálja. Ennél fogva felhívjuk Wlassits miniszter figyelmét a felsőorbai tanítótestület említett politikai manifestációjára, a mely ép — ugy igényt tarthat a hatáskörök pontos betartását ellenőrző miniszter ur figyelmére, mint az egyetemi köréi élet mozanatai. Reméljük, hogy figyelmefeltetésünk nem fog hatástalan maradni.

— **Adófizetés — hazafiságból.** Jókai példája ugy látszik nem nagy hódításokat tesz sem a fővárosban, sem a vidéken. Az az elv, hogy nem a kormánynak, hanem a hazának fizetjük az adót, bár alapeljárás a tárgyi igazság, minden elemét magában foglalja, ámde vajmi kevés ember csinál hazafisági kérdést, a mikor arról van szó, hogy adót fizetni *nem muszáj*. Ha mostan hitték, hogy a koszos költővel elvégeztetik azt a szerepet, a melyet addig az adóvégrehajtók teljesítettek, hát ebben alaposan csalódtak, mert a hazát szeretni igyekszik ugyan minden igaz ember, de adót fizetni csak akkor szokott, a mikor — *eljön az ideje*. Így történt ez Kolozsvárt. A számok ezt beszélik: Kolozsvárt ugyanis ennek az esztendőnek első öt napján bevett a városi adóhivatal 4809 ft 53 krt, a megelőző év hason szakában pedig 3907 ft 63 krt, most tehát összesen 901 ft 90 krral fizettek be többet, mint a mult első öt napján.

Megjegyezzük — és az a fontos — hogy a most befizetett összegek kivételével a *mult évi hátralék* törlesztésére lettek befizetve. Kolozsvárt tehát senki sem fizetett egy krajczárt sem a jelen évi adójára, tehát

a hazafiságból való adófizetés Kolozsvárt ismeretlen fogalom. Ma, tehát az új év hetedik napján a főúri kaszinó befizette egész évi adóját, ámde a kaszinó ezt eddig is így cselekedte, tehát ez sem tekinthető a Jókai nyújtotta példa követésének. Mindez a mellett bizonyítja, hogy hazafiságból az ember sok minden áldozatot meghoz, ámde az adót még is csak akkor fizeti, ha — *muszáj*. Ez az igazság.

— **Vivás.** A kolozsvári tornavivoda vivó termében a vivási gyakorlatok ez év elejével ismét megkezdődtek. Ugy egészen kezdők, valamint haladók s szabad vivók kard vagy törvvívásra naponta este 6—7 órakor tartandó vivó órán beiratkoznak, a mikor abba a csoportba osztatnak be, a melyben magukat gyakorolni kívánják.

— **A tordai kormányparti gyűlésről** hozott telefon tudósításunkra vonatkozólag ma azt az értesítést vettük, Toroczky Lajos, a szabadelvű párt elnöktől, hogy a pártgyűlés meghozta a tervezett határozatot s azt fel is terjesztette a szabadelvű párt elnökehez és a kormány elnökhöz.

— **Orvtámodás a kilépettek ellen.** A B. H. írja. A szabadelvű-pártkörben osztogattak egy röpiratot, szerzője névtelen, nyomtaták Lipcsében, mely nagy fetűnést s örömet okozott a Tisza-pártnak s nem csekélyebb fölháborodást keltett a kilépetteknél. Az orvul támadó toll méregbe mártva különösen az Andrássyakat és Hieronymit támadja oly galád módon, mely nem kiméli sem az elhunyt Andrássy Gyula grófot, sem elhunyt nejét, sem Manót, sem Aladárt, még az élő Andrássy komteszeket sem. Jellemző az egész inkompatibilis kompániára, hogy illetéketlen vagyonszerzéssel vádolja az Andrássyakat, Szapáry Gyulát, Hieronymit, Csekonics grófot s másokat. Ellenben izstelen összehasonlításban kidicséri Bánffyt; de megfelelő kezük a Tisza-féle telkekről, melyeket valamikor négyszögölenként nyolcz forintért vásárolt meg Tisza Lajos a felső Dunaparton, most pedig, hogy az országház és a minisztériumok véletlenül ott épültek azon a vidéken, négyszögölenként 400 forinttal sajátítják ki a telkeket. Ez persze nem áll a röpiratban. Hírszerint gróf Andrássy Tivadar, Móricz Pálhoz, az állítólagos szerzőhöz ma elküldötte megbízottait.

A mai ülésen a parlamenti ellenzék ovációkban fogja részesíteni az Andrássy fikat.

SZINHÁZ.

A mai előadás. Ma délelőtt tartották meg a főpróbát *Calderon* darabjából „*Az élet álom*”-ból. Az egész délelőtti folyamán ezzel voltak elfoglalva a színháznál. E. Kovács Gyula vezette a próbát, ki pompásan játssza a darab czimszerepét, a fő nő szerepben pedig érdekes alakítást mutat be *Fáy Szeréna*. A darabban különben a személyzet java-része szerepel. A nagy spanyol színmű-író ezen klasszikus alkotásának előadása iránt a színházi pénztár adatai szerint nagy érdeklődést mutatott a közönség a nap folyamán s így bizonyára telt ház fogja nézni a mai előadást.

A műsor.

Vasárnap: D. u. *Náni.*

Este *Egy könnyelmű leány.*

Hétfő: *Mozgó fényképek.*

Kedd: *Az élet álom.*

Szerda: *Kornevilli harangok.*

Csütörtök: *Mozgó fényképek.*

Péntek: *A gésák.*

Szombat: *Futárúta.*

Vasárnap: D. u. *Egy könnyelmű leány.*

Este *Ember tragédiája.*

Egy könnyelmű leány. Életpép 7 szakaszban kerül vasárnap este színpadra. Az igazgatóság fölelevenítette a rendkívüli mulatságos darabot, a mely a maga idejében sokáig volt műsorban nálunk is számtalan előadást ért. Körülbelül 15 éve mult már, hogy nem adták s bizonyára most is egy jó estét szerez a közönségnek. Az előadásban részt vesz majdnem az egész személyzet.

Mozgó fényképek hétfőre kitűzött előadásának különös érdeket ad, hogy a darabban előforduló mozgó fényképeknek teljesen új műsorát mutatják be ez estén.

Girsik Gyula mint „Canio.” Ki ne ismerné *Girsik* Gyulát, kinek torkában olyan szép és hatalmas tenorhang rejlik? Olyan hang, mint a minő kevés működő tenoristának van. De ez nem nyers anyag ám, hiszen az ő hangjának iskolázottsága is figyelemreméltó. A ki csak egyszer is hallotta őt, csodálkozott azon: hogy lehet ilyen hangot parlagon hevertetni, mikor olyan kevés hanggal rendelkező tenorista van az egész országban? Csak a minap jutott tudomásunkra, hogy Girsik Gyula elhatározta magát és színpadra lép. Több operaszerepet teljesen betanult már. Kíváncsiak voltunk reá és meghallgattuk tőle a „*Bajazzók*” tenorszerepét *Canio*-t. Megvallunk, örömrünk telt benne. Ennek a hatalmas tenorhangnak interpretálásában hallani *Leoncavallo* muzsikáját, igazi élvezet volt. És milyen hatalmas erő volt a nagy áriában! Girsik teljesen elkészült ezzel a szereppel, csak az van hátra, hogy a színpadra lépjen vele, a hol bizonyára örömmel fogadnák ezt az embert, a ki daliás természeténél fogva kitűnő színpadi alak. És milyen nagy előny

egy tenoristának, ha ilyen szép alakja van! Girsik Gyula kolozsvári ember lévén, *Bölgny* intendáns igen méltányos dolgot cselekedne, ha fölléptetné a „*Bajazzók*”-ban, hogy egy színpadi fellépés után lehessen itéletet mondani róla. Nem akar ő azért fellépni, hogy azután itt szerepeljen. Nem, ő csak azt akarja, hogy egyszer a színpadon próbát tegyen egy nagy szerepben. Hisszük is, hogy Bölgny intendáns, ki a művészetért lelkesedik, készséggel fog alkalmat nyújtani neki erre a bemutatkozásra, mert ez által első sorban a magyar színészetnek tenne szolgálatot.

Ádám és Éva. Tegnapelőtt adták elő *Bécsben* a Karl-Theater-ben azt az operettet, melyről azt írták, hogy az „*Ember tragédiája*”-nak paródiája. Az operett szövegét *Wittman* és *Bauer*, zenéjét *Weinberger* írta. Az operett, mely iránt olyan nagy volt az érdeklődés, hogy három napra minden jegyet lefoglaltak, nem aratott csak közepes sikert, pedig Ádámot *Girardi*, Évát Miss Mary *Hulton* játssza.

IRODALOM.

„**Kolozsvári Lapok**” legujabb száma gazdag tartalommal megjelent. Ajánljuk a hazafias szellemben szerkesztett lapot a közönség pártfogásába. A tartalomból kiemeljük *Orion* „Művészet és immorálitás” cz. cziklét, *Kovács* Dezsőnek „A kísértő” czimű humoros elbeszélését, *Sebesi* Samu novelláit és a *Janovics* Jenő E. Kovács Gyuláról írott esszéjét. Hatalmas költeményt írt a lapba *Rédiger* Géza „Szebb jövőendő” czimen. *Nagy* Lajos és *Bartos* Gyula versei szintén emelik a lap színvonalát.

Mulatságok.

A kolozsvár m. kir. F. J. tud. egyetem Szolnok-Doboka vármegyei hallgatói a „Mensa-Akadémika” és a deési „Erzsébet” leányarvánház javára 1899. január hó 21-én Deésen, a „Vármegyeház” disztermében Egyetemi bált rendeztek. Lady-Patronesek: Barsai Tamásné, Fejérváry Jenőné és Simó Béláné. Projektorok: nagy-kászoni ér. impérfalvi id. Br. Bornemissa Károly Szolnok-Doboka vármegye főispánja, Balázs Máté kir. törvészéki elnök, Barsay Tamás, Fejérváry Károly országos képviselő, Fejérváry Jenő, Kendefy István, Maláter Zoltán orsz. képvis., Simó Lajos orsz. képvis., Simó Béla, gr. Teleky Domokos orsz. képvis., gr. Teleki Domokos orsz. képvis., gróf Teleki Sándor orsz. képvis., dr. Torma Miklós Sz.-Doboka v. m. alispánja., gr. Wass Béla orsz. képvis., Zeidler Károly kir. pénzügyigazgató. Rendező bizottság: Biró Albert elnök, Rettegny László és Németh János alelnökök, Apahidi Várad Pál főtitkár.

A *Deési polgári olvasó kör* saját egyetemi pénztára javára 1899. január 14-én Deésen, a vármegyeház disztermében zártkörű tanórestélyt rendez.

A jogászbál, mint már írtuk, február hó 6-án lesz. Lady-Petronesek: Bölgny Józsefné, Gajzágó Antalné. Védnökök: Baresay Domokos, gr. Bethlen Bálint, gr. Béli Kálmán, Fekete Gábor kir. táblai elnök, Gaál Gyula, Gajzágó Manó ügyvéd, Hegedűs Sándor orsz. gyűl. képviselő, br. Inczedy Ádám, malomvízi Kendeffy Gyula, Kozma Gyula kir. főügyész, gr. Lázár István alispán, Palkovics József altábornagy, Szaecvay Sándor, Szvacsina Géza polgármester, gr. Teleki Károly, gr. Wass Béla orsz. gyűl. képviselő.

A rendezőség élén: Veress Zoltán elnök, Gaál Elemér alelnök és Rettegny László alelnök állanak.

A bál iránt már is város szerte nagy az érdeklődés. A rendezőség a mai napon küldötte szét a meghívókat. A rendező bizottság ezuton is felkéri mindazokat, kik a Jogászbálra meghívót tévedésből nem kaptak, de arra igényt tartanak, szíveskedjenek czimüket a „Jogászbál” irodájánál (Főter 12. II. em.) közölni, a hova is minden előjegyzés intézendő, naponta d. e. 10—12 óráig, d. u. 3—4-ig.

Gyászrovat.

Özv. báró *Bánffy Jánosné*, szül. Wes-selényi Polexina a fenkölt szellemű, nagy műveltségű urnő tegnap reggel 3 órakor agyszélhűdés következtében elhalt. Cselédei reggel halva találták meg, oly csendes volt kimulása. Halálának valószínű idejét is a házi orvos utólagosan állapította meg. Az elhunyt életében sok csapás érte. *Endre* fia, ki óriási tudása, magas készsége folytán a haza egyik oszlopa leendőtt volna, élte virágában elhunyt. *Zoltán* fia férfi kora delén hunyt el, ugyszintén két tudós leánya br. Kemény Kálmánné és Schvarecz Gyuláné. Temetése holnap délután lesz külmagyar-utczai házától. Pihenjen csendesen a derek urnő.

LEGUJABB.

(Az „Ellenzék” táviratai, telefon tudósításai és sürgöny-levelei.)

Ellenzéki pártkörökből.

Budapest, jan. 7.
Az ellenzéki párt körökben tegnap nagy volt az élénkség, általános csak a miniszterek bécsi útjáról folyt a szó és biztosra vették, hogy a kormányra nézve a válság immár bekövetkezett.

Hire járt annak is, hogy a király hét közepén Budapestre jön, hogy a pártok vezető egyéniségeit meghallgassa.

A mai ülésre vonatkozólag még a névszerinti szavazások megkezdése előtt az ellenzék részéről indítványozni fogják, hogy a ház ülésezeit napolja el mindaddig, míg a válság megoldva nem lesz.

Bánffy lemondása.

Bpest, jan. 7.
A Politikai Értesítő jelenti: Jól értesült parlamenti körökben az a hír terjedt el az este, mint **positivum**, hogy **Bánffy Bécsben lemondott** és utóda a miniszterelnökségben Lukács László pénzügyminiszter, a ki a kibontakozásra irányuló tárgyalásokat kineveztetése után azonnal megfogja indítani.

Budapest, jan. 7.
A Nemzeti Kaszinóban az este az a hír terjedt el, hogy Bánffy lemondott és Lukács László pénzügyminiszter neveztetett ki helyébe.

Rendes tudósítónktól pedig tegnap este 9 óra után a következő sürgönyt vettük:

Budapest, jan. 7.
Ma délben Bánffy Dezső miniszterelnök Bécsben benyújtotta **lemondását. A király elfogadta.**

Fehérváry nem vállalkozván, Lukács László bizatot meg kabinetalkitással és az egyezkedések keresztülvitelével.

Budapest, jan. 7.
Félhivatalos értesülés szerint ugyan **Bánffy lemondása határozott tény, de állítólag a király még nem döntött volna annak elfogadása felett.**

A döntésről szóló pozitív hírt minden perczen várják a politikai körök.

Budapest, jan. 7.
Negyedóráról-negyedórára ujjabb meg ujjabb hírek keringenek a Ház folyósóján, a melyeket a képviselők a legnagyobb izgatottsággal tárgyalnak.

Az egész ülés alatt mindenki jóslógatott, kombinált és várta a bécsi híreket.

Az ülés elején az a hír járta, hogy **Bánffy bukása befejezett dolog**, de egyszerre más hír töltötte be a folyosót.

Szó sincs róla, mondták a kormánypártiak, egészen más dologban jár most Bécsben Bánffy.

Az országgyűlés feloszlatását irattja alá.

Ez a hír délfelé oly pozitív formában kezdett fellépni, hogy minde-nütt a legkomolyabban tárgyalták.

Az ellenzéknek a hírt a legszenvedélynebben traktálták s a legelkeseredettebb és legélesebb kifakadások voltak hallhatók.

A legsűrűbben ezt hangoztatták: Azt megteheti Bánffy, de **mi nem ismerjük el a feloszlatás törvényességét.**

Százan együtt maradunk és folytatjuk a tanácskozást.

Igen ám, de széjjel vetnek szurronnyal, szól közbe egy mameluk.

Azt megtehetik. Ám ez csak hatalmi és nem közjogi faktum.

Még Apponyi Albert gróf is ezt az eshetőséget tárgyalta a baloldali folyosón, körülvéve az ellenzékétől és kilépettektől.

Nem sok idő múlva új hír futotta be a folyosót.

A dissidensek határozottan fenn-tartják híruket, hogy **Bánffy Dezső tegnap benyújtotta lemondását.**

Hogy a király azonban végkép döntött volna az elfogadás felett, ezt határozottan nem merik állítani.

E hírlelés ujjabb emociót keltett s roppant nagy izgatottsággal tárgyalták.

Különösen fokozta az izgatottságot az a körülmény, hogy Bécsből semmi ujjabb hírt nem hozott a táviró, **pedig a döntésnek még ma délelőtt meg kellett történnie**, mert a király már holnap vadászatra utazik.

12 órakor a folyosó képe következ:

Tisza Kálmán, Széll Kálmán és mások a jobboldali folyosón sugnak-bugnak.

Mit beszélnek? Senkisé tudja, de híresztelik, hogy nagyon türelmetlenek és nyugtalanok, mert semmi hírt nem kapnak Bécsből.

Az egész szabadelvűpárton nagy levertség észlelhető.

A beavatottak ezt mondják:

A kiegyezés miként való megoldása körül forog a kérdés.

Hogy mi lesz? Azt a delutáni koronatanács fogja eldönteni.

Bécs, jan. 7.
Délután **2** órakor ő Felsége elnökléte alatt megkezdődött a magyar miniszterekkel a tanácskozás, a melyen nem lesz szó demissióról vagy a parlament feloszlatásáról.

A diszidensek ugy értelmezik a kiegyezést, hogy Magyarország külügyi képviselőtében Szent István korouája kell, hogy külön jusson kifejezésre.

Ezt pártolja Fehérváry is, de a király ezt határozottan **ellenzi**, de ellenzi Bánffynak homlokegyenest ellenkező politikáját is.

Országgyűlés.

Budapest, jan. 7.
A képviselőházban az egész ülés alatt folyt a névszerinti szavazás.

Tiltakozó népgyűlés.

Sz.-Keresztur, jan. 7.
A sz.-kereszturi választókerület népgyűlést tartott olyan impozáns tömeggel, melyre példa alig akad Székelyföldön.

A népgyűlés az ellenzéknek bizalmat szavazott s elhatározták, hogy az országgyűléstől a kormány vád alá helyezését kéri.

Elnök *Ugron* Zoltán volt. Rajta kívül még *Ugron* János és többen beszéltek óriási lelkesedést keltve.

Az egyetemi ifjak az ex-lex ellen.

Budapest, jan. 7.
Az Egyetemi Kör vezetői tiltakozó gyűlést terveztek a törvénytelen állapot ellen s ezt a gyűlést az egyetemen akarták megtartani. Nagy Ferencz dr. egyetemi dékán elhivatta Wolfner Pált, az egyetemi mozgalom egyik vezetőjét s tudatta vele, hogy a gyűlésre az ifjságit nem kapja meg az egyetem teremt. Azonkívül megjegyezte, hogy a kultuszminisztériumban el vannak határozva arra, hogy az Egyetemi Kört bezárják.

Erre Wolfner Pál azt indítványozta, hogy semmiesetre sem szabad az egyetemi ifjaknak meghátrálniok és a tervezett gyűlést, ha az egyetemen nem lehet, máshol kell megtartani. A tárgyalóbizottság ezt elfogadta és hozzájárult ahhoz is, hogy egy memorandumot szerkesztenek a melyben tiltakoznak az ex-lex állapot ellen. Az egyetemi rektor a kör elnököt magához hivatta és meghagyta neki, hogy a körben jelentse ki, hogy semmiféle politikai irányu értekezlet nem enged megtartani.

Ennek következtében az egyetemi ifjak népes értekezletet tartottak tegnap este az Egyetemi Körben, melyen bejelentették, hogy Ludvig és legij. Ábrányi Kornél elnökök lemondottak, mert a rektor rendeletének nem engedelmesskedhetnek.

Az egyetemi kör a lemondó elnökséggel **szolidaritást** vállalt s elhatározta, hogy elnököt egyáltalán **nem választ, mert egyetlen egyetemi polgár se vállalja el azt.**

Az előkészítő bizottság a tiltakozó gyűlés szervezésére tovább készül.

Bndapest, jan 7.
Az Egyetemi Kört az egyetemi tanács ideiglenesen bezáratta a mai napon.

Főszerkesztő:
BARTHA MIKLÓS.
Felelős szerkesztő és laptulajdonos:
MAGYARY MIHÁLY.

